

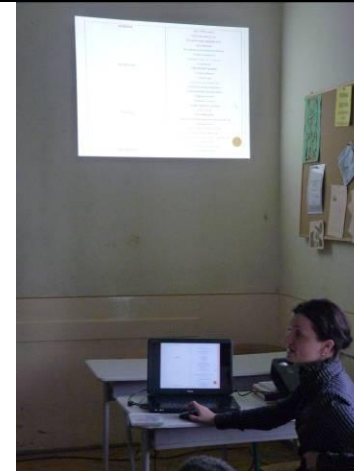
JOSEPH HAYDN NYOMÁBAN

	Tanári tevékenys égek	Tanulói tevékenysé gek	Módszerek, munkaformák		Terv ezett idő
I. óra (2x45')					
1. Heterogén csoportok létre hozása	A tanár egy dobozt tart a kezében, melyből a gyerekek 1-1 kártyát húznak. A kártyákon zenei korszak nevek szerepelnek.	A tanulók húznak 1-1 kártyát és a 4 zenei korszak szerint csoportokat alkotnak. KÖZÉPKOR, RENEZÁNSZ, BAROKK, KLASSZICI ZMUS	KÁRTYA HÚZÁS (egyéni munka)		5'
			KÖZÉPKOR	KÖZÉPKOR	
			KÖZÉPKOR	KÖZÉPKOR	
			RENEZÁNSZ	RENEZÁNSZ	

			RENEZÁNSZ	RENEZÁNSZ	
			BAROKK	BAROKK	
			BAROKK	BAROKK	
			KLASSZICIZMUS	KLASSZICIZMUS	
			KLASSZICIZMUS	KLASSZICIZMUS	

				
<p>2/a. Ráhangelődés – Korszakisméltés</p>	<p>A tanár egy feladatlapot ad a csoportoknak, melyen 4 korszaknév és több korszakjellemző szerepel. Az ellenőrzés kivetítéssel történik.</p>	<p>A csoportoknak összekötik a korszakokat saját jellemzőikkel.</p>	<p>KÖSD ÖSSZE! (csoportos munka)</p>	<p>15' + 5' ellenőrzés</p>

			<p>KÖZÉPKOR</p>	<p>1600-1750-ig tartott. Szabálytalan alakú gyöngy Elsőrendű osztály, maradandó érték Egyszólamúság Ókori görög és római kultúra újjászületése. A cappella előadásmód Prelúdium, fuga, szvit, versenymű Joseph Haydn</p>	
			<p>RENEZÁNSZ</p>	<p>1750-1820,1827-ig tartott. Trubadúr költészet I. Gergely pápa Túldíszítettség, pompakedvelés Emberközpontúság, humanizmus A művészetek Bécsben keltek életre. Polgárság erősödése Melizmatikus éneklés Szonáta, szimfónia, versenymű Henry Purcell</p>	
			<p>BAROKK</p>	<p>476-1450-ig tartott. Világosság, áttekinthetőség, tiszta szerkezet, antikvitás Gregorián énekek A művészetek Itáliában keltek életre. Kórusművészet aranykora A művészetek pártfogója XIV. Lajos (Napkirály) volt Motetta, madrigál Giovanni Pierluigi da Palestrina</p>	
			<p>KLASSZICIZMUS</p>	<p>1450-1600-ig tartott.</p>	

2/b. Korszakism étlés	A tanár minden tanulónak kioszt egy lapot, melyen a saját csoportnevének megfelelő korszak szerepel.	A tanulók a saját korszakukról egy összefoglalást írnak, majd a csoport összefoglalja és előadja.	FOGLALD ÖSSZE! (egyéni, csoportos munka)	5' egyéni + 15' csoportos munka
			<u>ÖSSZEFOGLALÁS</u> <i>Középkor</i> Írd le a korszak: jellemzőit, zenei műfajait, a műfajok jellemzőit, a kor hangszereit, zeneszerzőit (műveket).	

ÖSSZEFOGLALÁS

Reneszánsz

Írd le a korszak: jellemzőit, zenei műfajait, a műfajok jellemzőit, a kor hangszereit, zeneszerzőit (műveket).

ÖSSZEFOGLALÁS

Barokk

Írd le a korszak: jellemzőit, zenei műfajait, a műfajok jellemzőit, a kor hangszereit, zeneszerzőit (műveket).

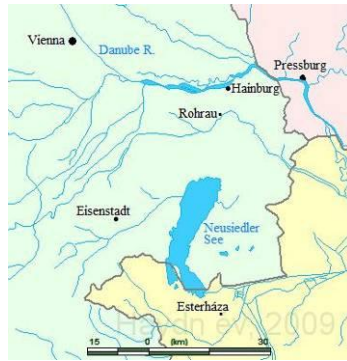
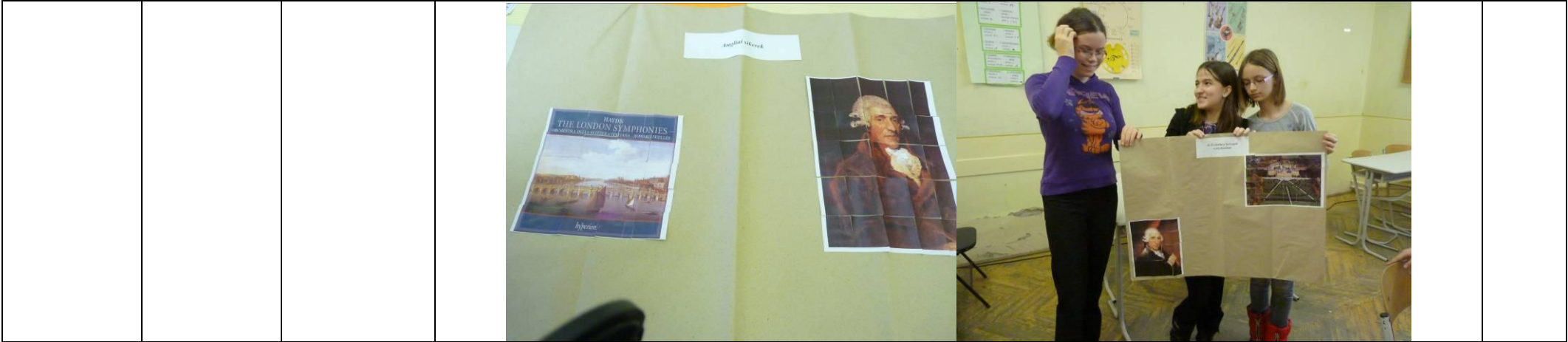
ÖSSZEFOGLALÁS

Klasszicizmus

Írd le a korszak: jellemzőit, zenei műfajait, a műfajok jellemzőit, a kor hangszereit, zeneszerzőit (műveket).

					
<p>3/a. Ráhangelódás – Joseph Haydn</p>	<p>A tanár minden csoportnak kioszt 2 összeraknivaló puzzle-t, melyeken Joseph Haydn arcképe és egy hozzá kapcsolódó hely van.</p>	<p>A csoportok kirakják a 2 puzzle-t.</p>	<p>PUZZLE (csoportos munka)</p>		<p>15'</p>

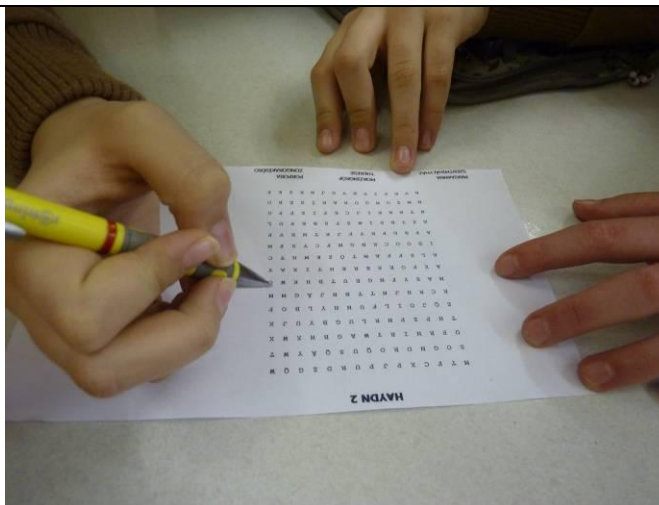
3/b.
Ráhangelődés –
Joseph Haydn

A tanár minden csoportnak kioszt egy betűkből álló lapot.

A csoportoknak kulcsszavakat kell keresniük.
(Haydn élete)

KULCSSZAVAK KERESÉSE

10'

KULCSSZAVAK A FELADATHOZ

- 1. FELADATLAP:** ROHRAU, HAINBURG, SZENT ISTVÁN DÓM, KÓRISTA, SZOPRÁN ÉNEKES, MÁRIA TERÉZIA.
- 2. FELADATLAP:** PORPORA, SZENT MIHÁLY HÁZ, ZONGORAKÍSÉRŐ, MORZIN GRÓF, MARIA ANNA, THERESE.
- 3. FELADATLAP:** ESZTERHÁZY HERCEGEK, MÁSODKARMESTER, FÉNYES MIKLÓS, BARYTON, KAMARAMŰVEK, OPERÁK.
- 4. FELADATLAP:** LONDON, SALOMON, DÍSZDOKTOR, BEETHOVEN, ORATÓRIUM, WINDSOR.

3/c.
Ráhangolódás – Joseph Haydn élete

FILM - GYERMEKÉVEK

10'

				
<p>4. Joseph Haydn élete GYERMEK ÉVEK</p>	<p>A tanár minden tanulónak az első két csoportból kioszt egy feladatlapot, melyeken Joseph Haydn életrajza szerepel. A másik két csoport az első 2 plakátot kapja meg.</p>	<p>A tanulók először egyénileg elolvassák és aláhúzzák a szöveget (a kulcsszavak és a bemutatott film segítségével). 2 csoport megfejt a plakátokon szereplő képeket.</p>	<p>EGYÉNI, CSOPORTOS MUNKA</p>	<p>10'</p>

JOSEPH HAYDN ÉLETE

Gyermekkora, tanulóiévei I.

- Joseph Haydn **1732. március 31-én Rohrauban** (Alsó-Ausztriában) született, a bognármester apa és a szakácsnő édesanya 12 gyermeke közül a másodikként. Zenei tehetsége már kisgyermekkorában megmutatkozott.
- Haydn tehetségére a muzikális apa figyelt fel (hárfán játszott), s nem kis áldozat árán a hatéves fiút **Hainburgba** vitte tanulni, abba az iskolába, amelynek az iskolamestere egy távoli rokonuk volt. A kisfiú énekelni, zongorázni, hegedülni, kottát olvasni tanult.
- Fordulatot hozott az **1740-es esztendő**, amikor a **bécsi Szent István-dóm** karnagya rátalált a kis Joseph Haydnra, miközben új kórusénekesek után kutatott. Meghallgatta, majd magával vitte Bécsbe **kóristának** az akkor nyolcéves fiút.
- Haydn **kilenc éven keresztül** kapott – elméleti és gyakorlati – zenei képzést, a legkiválóbb **szopránénekesek** egyikévé fejlődött, így lehetett a tanulás mellett a bécsi nemesi házak keresett szólóénekes is. Egy ízben **Mária Terézia** császárnő külön pénzjutalomban részesítette. Haydn a kollégiumban tovább folytatta a zongora és hegedű tanulmányait.
- **1749-ben** a 17 éves Haydn a kollégiumból az utcára került, ugyanis a hangja elkezdett mutálni, így egyre kevésbé volt alkalmas szoprán szóló éneklésére.

Gyermekkora, tanulóiévek II.

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az ifjúnak tehát ettől kezdve magáról kellett gondoskodnia. Kottamásolással, tánczenéléssel, tanítással, templomi orgonálással tartotta el magát, majd elhelyezkedett az ünnepezt olasz komponistánál, Nicola Porporánál – a máig is meglévő, a Szent Mihály-templom melletti Szent Mihály-házban –, aki mellett zongorakísérőként működött. Cserébe ötéves, megalapozott zenei képzést kapott. ▪ Bár Haydn szegény, mégis boldog a padlásszobájában: „<i>Féregrágt a zongorámon játszhattam és nem irigyeltem semmilyen király boldogságát</i>”. ▪ 1759-ben Haydnt Morzin gróf meghívta udvari zenekarának élére. Így került Haydn Csehországba, Lukovec-be. Miután a gróf feloszlatta a zenekarát, ismét utcára került. ▪ 1760-ban oltárhoz vezette Maria Anna Kellert, egy parókakészítő lányát, akinek a családjához már évek óta bejáratos volt. ▪ Haydn igazából Maria Anna húgához, Therese-hez vonzódott, de a leány apáca lett. Maria Anna Keller és Joseph Haydn házassága boldogtalan volt, gyermekük sem született. ▪ Lukovec-ben rövid ideig működött, 1761-ben már az Eszterházy hercegek szolgálatába lépett. <p style="text-align: center;"><u>KULCSSZAVAK A FELADATHOZ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. FELADATLAP: ROHRAU, HAINBURG, SZENT ISTVÁN DÓM, KÓRISTA, SZOPRÁN ÉNEKES, MÁRIA TERÉZIA. 2. FELADATLAP: PORPORA, SZENT MIHÁLY HÁZ, ZONGORAKÍSÉRŐ, MORZIN GRÓF, MARIA ANNA, THERESE. 	
II. óra (2x45')				
5. Ráhangelódás – Joseph Haydn élete			FILM – ESZTERHÁZY, LONDONI ÉVEK	20'

						
--	--	--	--	--	--	--

<p>6. Joseph Haydn élete ESZTERHÁZY, LONDONI ÉVEK</p>	<p>A tanár minden tanulóknak az első két csoportból kioszt egy feladatlapot, melyeken Joseph Haydn életrajza szerepel. A másik két csoport az első 2 plakátot kapja meg.</p>	<p>A tanulók először egyénileg elolvassák és aláhúzzák a szöveget (a kulcsszavak és a bemutatott film segítségével). 2 csoport megfejt a plakátokon szereplő képeket.</p>	<p>EGYÉNI, CSOPORTOS MUNKA</p>	<p>(20' megegyezik a filmvetítés idejével!)</p>
---	--	---	--------------------------------	---

JOSEPH HAYDN ÉLETE

Az Eszterházy hercegek szolgálatában

- Haydnt **1761-ben** a zeneszerető **Eszterházy Pál Antal** szerződtette **Kismartonba másodkarmesternek**. Csak **5** év múlva lett a hercegi zenekar vezetője.
Az Eszterházy-család az Osztrák-Magyar Monarchia egyik leggazdagabb és legbefolyásosabb családja volt.
- A legnagyobb magyar hűbérbirtokon Haydn gazdáit mindenhova elkísérte, így az **eszterházi (ma: fertődi)** nyári kastélyban is tevékenykedett.
- **I. Eszterházy Miklós 1762-ben** lépett fivére, Pál Antal örökébe. Ő lett Haydn ura és zenéjének élvezője majd 30 évig. A herceg nevében szereplő „**Fényes**” jelző arra utal, hogy szívesen áldozott pénzt nagy eseményekre és különleges ünnepélyekre.
- Ő is játszott **baryton-on** (XVIII. századi csellóhoz hasonló 6-7 húros vonós hangszer).
I. Miklós **páratlan, hozzáértő és nagylelkű mecénás** volt. A sok nélkülözés után Haydn, végre biztos állást kapott. Az Esterházy-herceg **harmadik legjobban fizetett „házi tisztjévé”** vált, rangban a birtokkezelő és az orvos után. Ez egyrészt tisztségének jelentőségét mutatja, másrészt azt a nagy elismerést is, amelyet Haydn tehetségével vívott ki magának.
- A komponista a következőképp jellemezte akkori életét: *"Hercegem minden munkámmal elégedett volt, megnyertem tetszését (...) el voltam zárva a világtól (...) és úgy kellett eredetinek lennem."*
- Mivel Kismartonban nem volt színházépület, ezért Haydn kezdetben **kamaraműveket, szimfonikus műveket és néhány misét** komponált.
- Amikor a herceg visszatért Franciaországból, a versailles-i palota mintájára egy új rezidenciát építtetett. Ebben már volt színházépület és muzsikaház is!
- Ekkor kezdett el **operákat** is írni.

Angliai sikerek

- **1790-ben** meghalt **Miklós herceg**. Utódját **Antalt**, a zene egyáltalán nem érdekelte: udvari zenészeit elbocsátotta és Haydnt is nyugdíjba küldte.
- Haydn ezért elfogadta a **Londonban** működő német hegedűs és impresszárió, **Johann Peter Salomon** vonzó ajánlatát: Angliába ment, hogy szimfóniáit nagy zenekarral szólaltassa meg. Mozart aggodalmára, miszerint Haydn még nem is beszél angolul, így válaszolt: *„Óh, az én nyelvemet az egész világon megértik!”*
- Haydn **1791. január 1-jén lépett Anglia földjére**. Érkezését **nagy érdeklődés** kísérte – Haydn koncertjei rangos eseménynek számítottak. Kompozíciói rendkívüli sikereket arattak, és a zeneszerző a legfelsőbb körök ünnepelt vendégévé vált.

- **1791 júliusában** Haydnt az **oxfordi egyetem díszdoktori címével** tüntették ki.
- Haydn két sikeres koncertsorozatot követően **1792-ben** hagyta el a brit szigeteket. Visszaútja Bonnon vezetett keresztül, ahol megismerte a fiatal **Ludwig van Beethovent** és tanítványává fogadta.
- Londonban tanulmányozta **Händel** oratóriumait, és megírta a **Teremtés** és az **Évszakok** című oratóriumát.
- **1794 januárjában** Haydn **másodszor is Angliába utazott**, ahol ismét óriási sikerrel mutatták be műveit.
- Haydn hivatalosan is bebocsátást **nyert III. György angol király** koncerttermébe. Az angol király és hitvese, **Charlotte** megpróbálták rábeszélni Haydnt, hogy maradjon hosszabb ideig Angliában, és felajánlottak számára egy lakást **Windsorban**, de a zeneszerző visszatért a kontinensre.
- Joseph Haydn **1809. május 31-én** csendesen halt meg otthonában, a mai **Haydn-házban**, a róla éveken át gondoskodó házvezetőnőjének, valamint titkárának a karjai között.

KULCSSZAVAK A FELADATHOZ

3. FELADATLAP: ESZTERHÁZY HERCEGEK, MÁSODKARMESTER, FÉNYES MIKLÓS, BARYTON, KAMARAMŰVEK, OPERÁK.

4. FELADATLAP: LONDON, SALOMON, DÍSZDOKTOR, BEETHOVEN, ORATÓRIUM, WINDSOR.

7. Joseph
Haydn élete
-
ÖSSZEFO
GLALÁS

A tanulók
megbeszélnek,
hogyan ki, mit
húzott alá,
egyeztetik,
majd a
csoportok
beszámolnak
egymásnak
saját életrajzi
részükről.

ÖSSZEFOGLALÁS, VÁZLATKÉSZÍTÉS (csoportos munka)

20'

<p>8. Joseph Haydn élete képekben</p>	<p>A tanár egy PPT-t vetít le, melyen Haydn élete szerepel képekben.</p>	<p>A csoportoknak ki kell találniuk, hogy melyik képen mi szerepel. Egy feladatlapon kell leírniuk.</p>	<p>PPT (csoportos munka, ellenőrzés PPT-vel)</p>	<p>10'</p>
			<p style="text-align: center;">HAYDN ÉLETE KÉPEKBEN</p> 	

Írjátok le, hogy milyen címet adnátok a képeknek:

1. kép	
2. kép	
3. kép	
4. kép	
5. kép	
6. kép	
7. kép	
8. kép	
9. kép	
10. kép	
11. kép	
12. kép	
13. kép	
14. kép	

				
<p>9/a A szimfonikus zenekar hangszerei HANGSZE RNEVEK</p>	<p>A tanár egy PPT-t vetít le, melyen a különböző hangszercsa ládok hangszerei szerepelnek.</p>	<p>A csoportoknak ki kell találniuk, hogy mely hangszereket látják, és mi lehet a hangszerek olasz neve.</p>	<p>FEJTSD MEG! (csoportos munka) Ellenőrzés: kivetítéssel</p>	<p>15'</p>

			<p style="text-align: center;">Fafűvők</p> <p style="text-align: center;">1. Fuvola 2. Oboa 3. Klarinét 4. Fagott</p> 	<p style="text-align: center;">A szimfonikus zenekar hangszerei</p> <p style="text-align: center;">Ütősök</p> <p style="text-align: center;">1. Xilofon 2. Harangjáték 3. Réztányér 4. Gong 5. Kisdob 6. Nagydob 7. Ütdob</p>
--	--	--	---	--

Rézfúvók

1. Trombita 2. Harsona 3. Kürt 4. Tuba

Húros hangszerek

1. Hegedű 2. Brácsa 3. Gordonka 4. Gordon
5. Hárfa 6. Zongora

**HEGEDŰ
MÉLYHEGEDŰ
BRÁCSA
CELLÓ
GORDONKA
NAGYBÓGÓ
GORDON
HÁRFA
ZONGORA**

**FUVOLA
OBOA
KLARINÉT
FAGOTT
TROMBITA
HARSONA
KÜRT**

***VIOLINO
VIOLA
VIOLONCELLO
VIOLON***

***ARPA
PIANOFORTE
CLAVIER
FLAUTO
HAUTBOIS
CLARINETTO
FAGOTTO
TROMPETE
POSAUNE
CORNO***

**TUBA
FACIMBALOM
HARANGJÁTÉK
RÉZTÁNYÉR
GONG
KISDOB
NAGYDOB
ÜSTDOB**

**XILOFON
CARILLON
PIATTI**

**TAMBURO MILITARE
GRAN CASSA
TIMPANO**

9/b A
szimfonikus
zenekar
hangszerei
**HANGSZE
RHELYEK**

A tanár
minden
csoportnak
kioszt egy
plakátlapot.

A
csoportoknak
el kell
helyezniük a
szimfonikus
zenekarban a
hangszereket.
Ebből
plakátokat
készítenek.

PLAKÁT KÉSZÍTÉS
(csoportos munka)
Ellenőrzés: kivetítéssel - PPT

25'

A szimfonikus zenekar hangszerei

III. óra (2x45')

10.
PARTITÚR
A

A tanár egy PPT-t vetít le, melyben partitúra oldalak szerepelnek.

A tanulók közösen megbeszélik a kulcsokat, a hangszerek nevét, helyét a partitúrában, beleírják a hangszerek magyar megfelelőjét a saját kottáikba.

PPT
(osztálymunka)
Csoportonként:
1 feladatlap

15'

			 <p>SINFONIE (Hob. I: No. 45)</p> <p>Joseph Haydn (1732–1809) Herausgegeben von Alan Pfordner</p> <p>J. HAYDN Sinfonie Nr. 101 (Die Uhr — The Clock)</p> <p>EMB EDITIO MUSICA BUDAPEST Z. 40 027</p> <p><small>© Copyright 1988 by Editio Musica, Budapest Revised in Hungary</small></p>	 <p>SINFONIE (Hob. I: No. 101)</p> <p>Joseph Haydn (1732–1809) Herausgegeben von Alan Pfordner</p> <p>J. HAYDN Sinfonie Nr. 45 (Abschied — Farewell)</p> <p>EMB EDITIO MUSICA BUDAPEST Z. 40 026</p> <p><small>© Copyright 1988 by Editio Musica, Budapest Revised in Hungary</small></p>	
--	--	--	---	--	--

<p>11. VARIÁCIÓ (ráhangolódás)</p>	<p>A tanár egy PPT-t vetít le, melyben a „variáció” fogalmára próbálja rávezetni a tanulókat.</p>	<p>A variáció fogalmának együttes megbeszélése</p>	<p>PPT</p>	<p>10'</p>
			<p style="text-align: center;">VARIÁCIÓ</p> 	
<p>12. ÜSTDOB- SZIMFÓNIA A</p>	<p>A tanár egy feladatlapot ad a gyerekeknek. Együtt leszolmizálják a szimfónia 2. tételének témáját.</p>	<p>Együttes szolmizáció.</p>	<p>Tanulóként egy feladatlap.</p>	<p>25'</p>

JOSEPH HAYDN

NR. 94 G-dúr ÜSTDOB SZIMFÓNIA

II. tétel

The main theme is presented in three staves of music. The first staff shows the initial melodic line. The second staff continues the melody with first and second endings. The third staff provides the harmonic accompaniment for the theme.

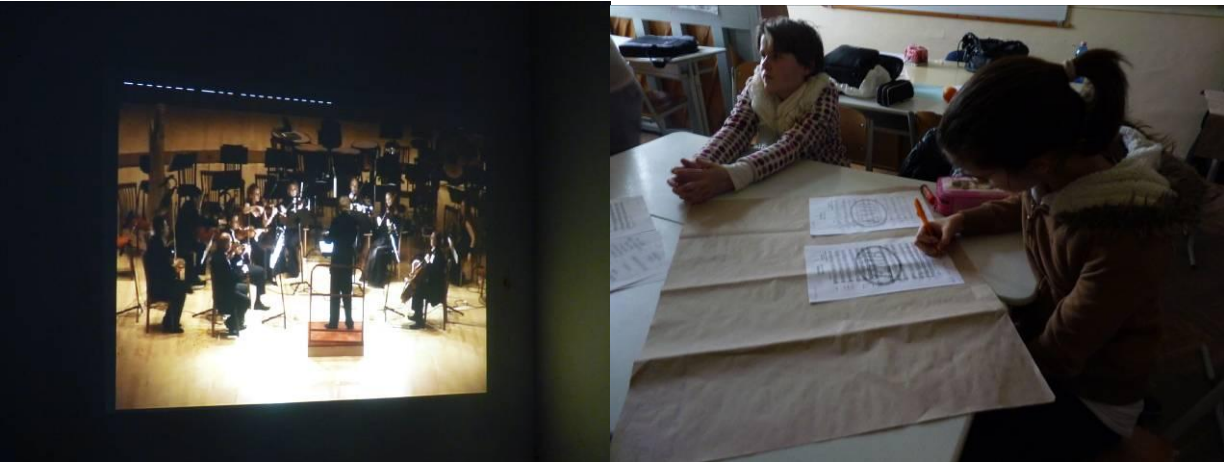
Téma:

Variációk:

The variations are arranged in four systems, each with a red label:

- lante**
Téma: The original theme, marked *lante*.
- Variáció 1.*: Features a more rhythmic melody with accents and dynamic markings *p* and *sf*.
- Variáció 2.*: A rhythmic variation with a *2* marking, marked *p*.
- Variáció 3.*: A variation with a steady eighth-note accompaniment, marked *p*.
- Variáció 4.*: A variation featuring sixteenth-note patterns, marked *ff*.

				
<p>13. ÜSTDOB- SZIMFÓNIA A (Zenehallgatás)</p>	<p>A tanár irányítja a zenehallgatást.</p>	<p>A tanulók a 2. tétel meghallgatásában, ki kell, hogy találják a variációk típusát.</p>	<p>CD, DVD</p>	<p>20'</p>

				
<p>14. BÚCSÚ SZIMFÓNIA A (Zenehallgatás)</p>	<p>A tanár irányítja a zenehallgatást.</p>	<p>A tanulók le kell írniuk, hogy a 4. tételben milyen sorrendben vállnak ki a hangszerek a zenekarból.</p>	<p>CD, DVD.</p>	<p>20'</p>

